

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית
גליונות לעיון בפרשת השבוע
 בצריכת נחמה ליבוביץ שנת השלושים

דברים (תשל"א)

א ט' - י"ח

עיון גם דברים תשי"ב - תשי"ג

א. שאלות מבנה

1. לדעת ר' דוד הופמן בפרושו לדברים (עמוד 3, וע' 14):
 נאמר חכנו העיקרי של פרק א' בפסוקים ו' - ד' ובפסוקים י"ט עד בא'.
 הפסוקים ט' - י"ח (שבהם עוסק גליוננו) אינם אלא מאמר מוסגר:
 הסבר, מדוע יש לראות את פרשתנו כמאמר מוסגר ומה הקשר בין ענינו של מאמר
 מוסגר זה לבין ענינו של כל הפרק.
2. הסבר, מה מקום הברכה שמברך משה את ישראל (פסוק י"א) בין הפסוקים האלה,
 בין דברי משה שלא יוכל לשאת טרחם (פ' ט' ופ' יא')?
 (הערה: שאלה א, נשאלה גם בשנת תשי"ב ולא נמצאו לה פותרים, נסו הפעם לפתרה!)
 אם לא תמצאו פתרון שאלו ותענו!

ב. שאלות ודיוקים ברשי"י:

- 1 ט' ד"ה ואמר אליכם בעת ההיא
 לאמור: מהו "לאמור"? אמר
 להם משה: לא מעצמי אני
 אומר לכם אלא מפני הגבורה.
- 2 י"ב ד"ה איכה אשא לבדי? אם אומר
 לקבל שכר - לא אוכל.
 זוהי שאמרתי לכם: לא מעצמי
 אני אומר לכם אלא מפני הקבה"ן
- 3 י"ג ד"ה ואשימם: חסר יו"ד, למד
 שאשמותיהם של ישראל תלויים
 בראשי דיוניהם, שהיה להם
 למחות ולכוון לדרך הישרה.
- 4 י"ד ד"ה ותענו אותי: וולטתם
 אח הדבר להנאתכם. היה לכם
- א) מה ראה רש"י לפרש מלה רגילה זו
 "לאמור": והלא כמה וכמה פעמים
 הוזכרה בתורה ולא פרשה?
 וע' גליון פנחס תשי"א ב.
- ב) ומקשין מפרשים: מניין לו שמפני
 הקב"ה אמר, והלא לא אמר כן אלא
 בעצת יתרו? נסה לישוב קושייתו.
- א) מה קשה לו?
 ב) באיזה "שכר" מדובר כאן?
- א) האם משתמש רש"י ב"אוכל" כאן
 כדרך שפרש "אוכל" בפסוק ט'
 רונה"ה (ר' וולף היידנהיים): הבנת
המקרא דע, כי המאמר הזה יסודו במדרש
 רבה ושם נאמר: "ואשימם" כתיב,
 שאשמותיהם של ישראל... "ולא גרם
 חסר יו"ד, וגירסא זו נכונה...
 ומצאתי במקרא כתב יד אשר לי בפירוש
 רש"י, שגרס חסר א'. ויש לכרת לה
 (= לגירסא זו) ברית, כי אמרה כדין
 וכהלכה.
- א) מה הקשי בדברי רש"י?
 ב) כיצד יתפרשו דברי רש"י ע"פ כל
 אחת משתי הגירסאות הנ"ל.
- א) מה קשה לה במסוקנו?
 ב) הסבר את הבטויים המסומנים בקו.

- (ג) מה הם חמקידי השופט לפי דברי רש"י אלה ומהיכן בתורה מצא רש"י ראייה לדעתו זו?
- (ד) השוח לדבריו כאן דברי רש"י ה' כ"ד ד"ה ואת הדבר אלינו. מה הרעיון המשותף בדברי רש"י כאן ושם?
- (א) מה הרעיון בדברי רש"י אלה?
 (ב) מה קשה לו בפסוק זה, שהצריכו לומר מה שאמר?
- (א) למה לא יפרשו כמשמעו, כמו דב' כ"ד י"ז, או דברים כ' ז' י"ס וכמו שפרשו רש"י עצמו בר' כ"ג ד' ד"ה גר ותושב (וע' אבן עזרא בד' טו' י"ג ד"ה כי גר יהיה זרעך)
- (ב) למה לא הסתפק בפרוש אחד בלבד והביא גם שני לו, מה חולשת כל אחד?
 (ג) מהי ההנחה הלשונית המאפשרת שני פירושים אלה?
 וע' רש"י א' י"ז ד"ה לא תגורו מפני איש וכך רש"י ישעיה נ"ד ט"ו ד"ה מי גר אתך עליך יפלא.
- (א) מה קשה לו בפסוקנו?
 (ב) מה פירוש "תפלקנו לאחור"?
 (ג) למה לא הסתפק בפרושו הראשון?
 (ד) מה פירוש המלים "מתפרנס בנקיות"?
 (ה) מה חמשהוה לפירושו השני והשלישי?
 (ו) לדעת רוב מפרשי רש"י אין לגרס אחרי "מתפרנס בנקיות" ד"א, כי אין אלה שני פירושים כי אם אחד.
 מה רמז מצינו לכך בלשון הכתוב?
- להשיבו רבנו משה, ממי נאה ללמוד - ממך או מהלמידך?
 לא ממך; שנצטערת עליה? אלא ידעתי מחשבותיכם: הייתם אומרים: "עכשיו יחמנו עלינו דיינין הרבה. אם אין מכירנו - אנו מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים?"
- (5) ט"ז ד"ה בעת ההיא: משעה שמניחים אמרתי אליהם: אין עכשיו כשלעבר; לשעבר הייתם ברשות עצמכם, עכשיו הרי אתם משועבדים לצבור.
- (6) ט"ז ד"ה ובין גרו: זה בעל דינו שאוגר עליו דברים.
 ד"ה: ובין גרו אף על עסקי דירה, בין הלוקח אחים, אפילו בין חנור וכוליים.
- (7) ט"ז ד"ה כקטן כגדול תשמעון: שיהא חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה. שאם קדם ובא לפניך לא תסלקנו לאחור. ד"ה כקטן כגדול תשמעון כתרגומו: שלא תאמר: זה עני הוא וחברו עשיר, ומצוה לפרנסו, אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיות.
 ד"א: שלא תאמר האיך אני פוגם בכבודו של עשיר זה בשביל דינר? אזכנו עכשיו וכשיוצא לחוץ אומר לו: חן לו שאתה חייב לו.
- ג. ט"ז שמע בין אחיכם ושפטתם צדק. ארר החיים: ... ושמעתי מפי חכם גדול, חסיד בישראל, חביב עלי כנפשי, ... הלא הוא הרב ר' משה בירדוגו זלה"ה שהיה מדקדק בשעת הדין שיהיו עיניו למטה ולא היה נושא עיניו כל עיקר: ושהיה מרגיש שאם היה נושא עיניו לצד ההכרח באיזה אחד מבעלי הדין, היה מתבלבל שכנגדו. והוא אמרו, "שמע בין אחיכם", שלא